

ZSILLE GÁBOR Testvéri szövetség

A lengyel irodalmi összeállítás elé

A következő oldalakon az egyik legrangosabb lengyel irodalmi szervezet, a Lengyel Írók Társaságának (SPP) három jeles tagja lép elénk. Mit érdemes tudnunk erről az irodalmi csoportosulásról? Mindössze huszonnégy esztendeje, a rendszerváltás hajnalán, 1989-ben alapították, ám tagjai következetesen az 1920-ban létrejött Lengyel Irodalmárok Szakszervezete (ZZLP) szellemi örököseinek tekintik magukat. Stefan Żeromski író annak idején (alig két évvel azután, hogy a lengyel állam visszanyerte függetlenségét!) azért hívta életre a szakszervezetet, hogy egybefogja a határon belül és azon túl élő lengyel írástudókat.

A második világháború, a náci és szovjet megszállás időszakában a szervezet tetszhalott állapotba került, és csak 1945-ben születhetett újjá, Lengyel Irodalmárok Szövetsége (ZLP) néven. Ez a szervezet 1981-ig, vagyis a Jaruzelski-féle katonai puccsig működhetett – a hadiállapot bevezetésekor a ZLP-t előbb rendeletileg betiltották, majd 1983-ban feloszlatták. Így történt, hogy a lengyel írók társadalom két táborra szakadt. Ugyanis néhány hónappal a ZLP szétverése után felső pártutasításra új írószövetség alakult, változatlan elnevezéssel, ám egyértelműen csak a kommunista érzelmű írók számára. A párthoz hűséges és a hatalommal megalkuvó tollforgatók mellett számos dilettáns, grafomán szerző is az új ZLP tagja lett. A betiltás előtti régi tagok túlnyomó része távol maradt e bolsevik képződménytől, annál is inkább, mert belépésük feltétele lett volna, hogy „a jövőben kizárólag a barátság szellemében írnak a Szovjetunióról”, illetve „semmilyen formában sem foglalkoznak a külföldön élő lengyel irodalmárokkal”. Ez utóbbi kikötéssel az elvtársak olyan szerzőket akartak letörölni az ország szellemi horizontjáról, mint Sławomir Mrożek, Adam Zagajewski vagy éppen a Nobel-díjas Czesław Miłosz...

A betiltott ZLP tagságának döntő része tehát nem lépett be az új szervezetbe, hanem függetlenségét megőrizve várakozott a jobb időkre. 1989-ben végül szabadabbá vált az út: megalapították az SPP-t, vagyis a Lengyel Írók Társaságát, jelen összeállításunk

főszereplőjét. E politikai folyamat eredményeként a lengyel írók társadalom azóta is döntően kétpólusú: a két legjelentősebb szakmai szervezet az SPP és a neo-ZLP. (Nem számítva a Lengyel P.E.N. Clubot, amely nemzetközi jellegének köszönhetően kimaradt a diktatúra és a kultúrpolitika csatározásai közül, és napjainkban is egyfajta átjárást, közös halmozatot biztosít a szekértáborok között.)

Az SPP tagsága közel kilencszáz fős, ennek köszönhetően ez a legszámottevőbb kulturális társaság Lengyelországban. A hatékonyabb működés érdekében szervezetileg tizenkét körzetből áll, amelyek székhelye az ország legjelentősebb nagyvárosaiban található. A társaság központi irodája Varsó szívében működik, a királyi vártól alig száz méterre, a híres Irodalom Házában, amely egy pompás XVII. századi rokokó palota. A Varsót kedvelő, a lengyel történelemben járatos olvasók az iménti mondatnál persze felszisszentek, hiszen köztudott, hogy a Visztula-parti fővárosban nincsenek eredeti, a XVII. században emelt épületek – az 1944-es felkelés során a náci csapatok a házak 98 százalékát földig rombolták. Ám a lengyelek az ötvenes években az óvárosi negyedet, a várat és környékét fényképek alapján az eredeti állapotoknak megfelelően helyreállították, így az Irodalom Háza palotát is.

A szervezet elnöke az 1953-ban született költő, Sergiusz Sterna-Wachowiak. Életének java része Poznańhoz fűzi, ahhoz a városhoz, amelynek köztudottan a mi 1956-os forradalmunkhoz is köze van. E fontos vonatkozást, illetve a lengyel kulturális élet dolgait is megvilágítja a vele készült beszélgetésben. A Krakóban élő, hatvanegy éves Bogdan Baran szintén több műfajban otthonos szerző – ezúttal egy minieszéjét és két költeményét olvashatjuk. Az 1948-ban született író, újságíró, Jacek Moskwa pedig Varsó mellett az olasz kultúrához is kötődik. Most a már hosszabb ideje készülő, galíciai témájú regényének egyik rendkívül élvezetes részletét nyújtjuk át. Nos, e szempontok alapján (is) érdemes kézbe vennünk lengyel barátaink itt következő gondolatait, műveit.

